

Diro horrtepa forr vård ta omsorg

Jekk sikkrepaskro lill forr pureder manuscha

Din rätt till vård och omsorg
En vägvisare för äldre
översättning till reseromani

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2017-10-18

Publicerad www.socialstyrelsen.se, oktober 2017
Foto: Marcus Lundstedt, Scandinav Bildbyrå

Innehåll

Konn motte le hasstrepa?.....	4
Savo hasstrepa motte je le?.....	7
Kaj te bollda sé to?	13
Patientsäkerhet ta delaktighet	16
Harr butt mollar dova?	20
Hunkar du tchi ti'freds.....	23
Lavengro	27
Tchommena viktiga lagar.....	29
Telefonnummer & länkar	31

Konn motte le hasstrepa?

Diro bruk forr hasstrepa avgör

Hälso- och sjukvården ta socialtjänstens äldreomsorg aschar sassaren kotter dre Svedikke-temmaskro välfärd. Je manuscheskro bruk forr vård och omsorg aschar glanerst. Tchakkes pennar lagaen. Hälso- och sjukvårdslagen rakklar palla emlego vård forr sassare manuscha dre temma. Dova kai kammar baredera bruk forr sjukvård jar glan vavren. Socialtjänstlagen delar dé horrtepa to bistånd kai hemtjänst, loddepa dri äldreboende (dre lagen aschar randrat – särskilt boende) eller vaver hasstrepa ta stöd du motte kamma bruk forr ta tchi motte le fonn vaver rigg.

Konn motte le service ta omsorg?

Sassaren kai andikkar sé kamma bruk forr service ta omsorg motte ansöka om bistånd kai socialtjänstlagen pennar. Te jana palla diro horrtepa to hemtjänst eller vaver bistånd motte du manga fonn kommunens socialtjänst. Kommunen aschar ushle to utreda sare mangepan kai karras - ansökningar.jekk beddos kai karras biståndshandläggare dikkar pre diro mangepa. Te handläggaren andikkar du tchi kammar horrtepa to dova du mangat palla, kammar du horrtepa ti ja vidder to je domstol (drabbra butter palla harr jekk ansöker om bistånd pre rigg 19)

Dre vissa kommuner motte je purano manusch le lovengro hasstring kanna je närsto sköter omvårdnaden. Dova karras hemvårdsbidrag.

Manuscha fonn vaver temma kai tchi janar ti rakkra svedikke rakkrepa motte le hasstrepa fonn je tolk pre trisspan ninna biståndshandläggare. Ninna manuscha aschar lallare motte le tolkning to teckenspråk.

Vissa kotter dre Svedikke temma aschar förvaltningsområden. Dre dolla aschar marre temmeskre minoritetsspråk samiska, finska och meänkieli utcheder andikkade. Sass palla lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Manuscha kai rakklar samiska, finska eller meänkieli ta loddrar dre je förvaltningsområde kammar horrtepa forr rakkrepa ta ranndrepa masskar myndigheter ta beddosa ta lennde soles pre siro minoritetsspråk. Ninna vriann förvaltningsområdet motte du bruka diro rakkrepa om myndigheterna kammar beddosa kai janar kalla rakkrepan.

Horrtepa to bistånd

Dre 4 kap. 1 § socialtjänstlagen ster: ”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.”

Frivillighet aschar je grundregel

Anhöriga eller beddosa motte andikka att du kammar bruk forr hasstrepa. Dalla motte kommunen kera tchommet kai karras - förhandsbedömning. Dova aschar att kommunen ler kontakt mé dutta ta puttchar om du vunschar hasstrepa mé tchommet. Du kammar alltid horrtepa ti noba hasstrepa.

Dova ranndrat palla dé aschar rakkat tella sekretess

Uppgifter palla dutta ta dire personliga förhållanden aschar rakkade fonn bestämmelser om tystnadsplikt ta sekretess. Sass ranndrade anteckningar kai handläggaren kerar dre leskro buttepa, dre biståndsbedömningen ta genomförandet fonn dolla hasstrepan du lett, aschar rakkade. Dova aschar att tchi kek ler te drabbra eller le dolla utan du samtycker. Du soles kammar horrtepa te drabbra ta kopiera anteckningarna.

Vavera utförare avvar reglerna aschar jekk

Blott kommunen ler utreda ta besluta palla bistånd. Avvar te utföra biståndet ler vavera ninna te kera. Enskilda företag, kooperativ och stiftelser ler te bedriva omsorg pre uppdrag fonn kommunen. Landstinget och kommunen kammar huvudansvaret forr hälso- och sjukvården. Ninna dova motte utföras fonn privata vårdgivare, alltså enskilda företag, kooperativ och stiftelser. Forr konn motte bedriva vård och omsorg gäller samma regler palla sekretess, tystnadsplikt ta tillsyn.

Ordförklaringar

Bistånd – hasstrepa enligt socialtjänstlagen, tchakkes hemtjänst, loddepa dri äldreboende, te hunka ninna dre dagverksamhet.

Socialtjänst – aschar je nav kettaes forr sarre dolla sociala verksamheter kai kommunerna aschar uschle te bedriva, tchakkes äldreomsorg, stöd to missbrukare, stöd ta service to langale-manusch ta individ- och familjeomsorg. Kavva verksamhet aschar reglerad fonn socialtjänstlagen (SoL) ta kommunerna kammar yttersta ansvaret.

Hälso- och sjukvård – Kommunernas ta landstingens hälso- och sjukvårdsansvar regleras fonn hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Kommunerna ta landstingen kammar jekk ansvar te dikka to att hälso- och sjukvården uppfyller kraven pre latcho vård. Dolla ska ninna erbjuda rehabilitering, habilitering ta hjälpmedel to purane manusch ta langale-manusch ta te förebygga ohälsa. Patientlagen, kai avade 2015, dokkar patienten bareder möjlighet te le info ta te vellkra offentligt finansierad primärvård.

Savo hasstrepa motte je le?

Savo hasstrepa du motte le avar-an pre dolla behov du kammar. Du kammar horrtepa te ansöka palla so du än vunschrar, även dova du ansöker palla tchi aschar tellan kommunengre riktlinjera. Volltrar du te överklaga aschar dova domstolarna kai avgör savo hasstrepa du kammar horrtepa to (drabbra butter palla biståndsansökningar pre rigg 19). Hasstrepan du ler aschar te dela dé fedder möjligheter te boddra dre diro jegno ker eller te jiddra je självständigt jiddrepa. Lagen pennar att kommunens bistånd aschar te ”utformas och genomföras tillsammans med den enskilde”. Du kammar så horrtepa te penna diro dikkepa to so du kammar ta te ava schunnad pre. Hemtjänsten aschar te kera jiddrepan lokker forr dé. Kammar du bruk forr hasstrepa mé buttepan dre ta trujjal ker’n eller forr dutta soles motte du ansöka om hemtjänst. Hemtjänst motte du le både dre jekk ordinärt boende ta pre jekk äldreboende ninna. Dre hemtjänstens buttepa aschar uppgifter kai kosstepe, kinnepa ta vaver hushållssysslor. Hemtjänstpersonalen motte ninna ja vri pre jaben mé dutta eller ja pre vaver sociala aktiviteter. Jonn motte hasstra dé mé vaver omvårdnadsuppgifter, kai te tovva sé eller te dokka dé kaben. Hemtjänsten kammar kvälls- ta nattpatruller tchakke du motte dikkas to dives som rattija.

Tryggare mé trygghetslarm

Mé trygghetslarm motte du le personal to dé, dives som rattija, tchommet kai kannslas tryggt forr dutta ta diro narra ninna. Trygghetslarmet an-keras dre diro ker ta kopplas to taven. Kammar du je larm installerat aschar dé viktigt att du alltid pukkar to larmcentralen om du parrar operatör eller parrar to bredbandstelefoeni.

Flytta to jekk äldreboende (särskilt boende)

Kammar du bruk forr vård och omsorg dre baroder omfattning, motte du ansöka palla te flytta to äldreboende, kai karras särskilt boende - tchakkes ranndrat dri socialtjänstlagen.

Ninna dre pre äldreboende motte du le hasstrepa fonn hemtjänsten. Dova du kammar bruk forr svakko dives. Oftast aschar je sjuksköterska ta vaver vårdpersonal dojj, dives som rattija. Butten äldreboende kammar jekk omvårdnadsansvarig sjuksköterska ta je fast läkarkontakt forr manuscha kai boddrar kajj. Avvar dova kai volltrar motte riggra-an to siro jegno drab-bengro.

Ninna om du boddrar dre jekk äldreboende aschar dova diro ker ta respektera motte kamma pattipa to dé ta diro privatliv. Du hunkar dova kai avgör kanna kommon avar te dikka dé.

Jekk äldreboende eller särskilt boende motte ninna karras gruppboende, sjukhem eller vård- och omsorgsboende. Butten kommuner karrar sassare

kalla loddepan - äldreboende. Oavsett só loddepat karras motte vârd ta service dojj ascha anpassad to dire behov forr trygghet, kettanepa ta sjâlvbestâmmande.

Vaver loddepan

Sârskilt boende fôr äldre (âldreboende) = Bistând enligt socialtjânstlagen

Trygghetsboende = Loddepan pre öppna marknaden kai blott kammar je kutti tillgång till personal

Seniorboende, 55+ boende = Loddepa pre öppna marknaden kai aschar inriktat to pureder manusch

Garanti forr jângle manuscha te boddra kettane

Purane manuscha kai jiddrat kettanes forr raha ska tchi ava tvungna te sâras soske jekk fonn lennde kammar bruk forr butter vârd och omsorg. Sass aschar forr te garantera livskvalitet ta trygghet forr jângle manuscha kai vidder volltrar te jiddra-an kettanes. Dova kai beviljas loddepa dre jekk âldreboende kammar horrtepa te boddra kajj ninna siro romm eller si romnija. Dova karras parbogaranti. Fôrutsâttningen aschar att paret har boddrat kettanes raha, eller om jekk fonn dolla dy redan boddrar dre jekk âldreboende, eller att dolla dy boddrat kettane sens je rahe tchiro.

Blott dova kai kammar bruk forr jekk âldreboende ska ranndras kai sökande to loddepat, ninna om dova volltrar te kamma ninna siro romm eller si romnija.

Ninna pureder jângle manuscha kai svakko dy aschar dokkade loddepa dre jekk âldreboende kammar horrtepa te boddra kettanes. Om jonn vidder volltrar te jiddra-an kettanes.

Du kammar horrtepa te ansöka om bistând

Kommunens bistândshandläggare kan informera om vilken hjälp som finns att få där du bor. Du kan alltid ansöka om den hjälp du tycker att du behöver. Av 4 kap. 1 § i socialtjânstlagen (SoL) följer att man har rätt att ansöka om bistând oavsett vad som står i de kommunala riktlinjerna.

Stöd to grupper kai kammar särskilda behov

Kommunens stöd to pureder motte ascha riktat to grupper kai kammar särskilda behov. Syftet mé gruppboenden aschar som oftast dolla kai boddrar dojj ska ascha trygga ta kamma kettanepa. Palla soske aschar samvaron dre centrum.

Dagverksamheter forr manuschar ninna demens inriktas pre aktiviteter kai kerar att deltagarna kannslar sé betydelsefulla ta kammar je meningsfull tillvaro. Tchakkes baschrepa ta gijepa, trädgårdsarbete eller rakkrepa. Ninna kajj aschar samvaron ninna vaver manuscha dre samme sits viktig. Vaver dagverksamheter inriktas pre kovver kai fysisk träning ta rehabilitering ta aschar forr manuscha kai paggrat je piro eller lett je stroke.

Äldreomsorg kai kammar personal kai rakklar minoritetsspråk

Svedikke-temmas minoriter aschar judar, romane manuscha, samer, sverige-finnar och tornedalingar. Jiddisch, romani chib, samiska, lallaro-rakkrepa ta meänkieli aschar minoritetengre rakkrepan. **Kai** minoritet **kammar jekk jepar särskilda horrtepan palla siro rakkrepa**. Kalla tchatchopan pukkar lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). Lagen aschar forr te rakka minoritetengre rakkrepan ta kera tchakke minoriteter motte riggra-an ta utveckla siro kultur. Kommuner ta myndigheter dre Svedikke-temm kammar uschlepa te dela info palla lagen ta dolleskre horrtepan.

Vissa områden dre Svedikke-temma aschar förvaltningsområden, dojj kammar samiska, finska ta meänkieli je särställning. Rakkrar du samiska, lallaro-rakkrepa eller meänkieli ta boddrar dre je förvaltningsområde kammar du horrtepa te rakkra ta rannra to myndigheter pre diro rakkrepa. Ninna vriann förvaltningsområdet motte du rakkra diro rakkrepa mé myndigheter kai kammar personal kai rakklar kalla rakkrepan.

Lagen pukkar att om du vunschrar motte du le saro eller kotter fonn äldreomsorgen fonn personal kai rakklar samiska, meänkieli eller lallaro-rakkrepa. Ninna kanna du boddrar dre je kommun kai tchi aschar dre je förvaltningsområdet kammar du horrtepa to äldreomsorg pre diro rakkrepa, om dé aschar personal kai rakklar rakkrepat. Dolla kommuner kai aschar förvaltningsområden latchas pre minoritet.se kai rikkras fonn sametinget.

Puttcha diro kommun palla lenngre regler forr äldreomsorg pre romani.

Horrtepa te ava värdigt behandlad

Fonn den 1 januari 2011 aschar je nationell värdegrund dre socialtjänstens omsorg om äldre. Värdegrund aschar dolla etiska värden och normer kai aschar grunden forr buttepa dri äldreomsorgen. Du ska le stöd ta hasstrepa pre je pattialott vis tchakke kannslas tchiskott. Du motte soles vällkra vri kanna ta savot du ska le stöd, hasstrepa ta service - ”så långt det är möjligt”.

Butter ta butter kommuner kammar lokala värdighetsgarantier. Garantierna dikkas vavert vri dre vavera kommuner, avvar syftet aschar jekk: Värdighetsgarantierna ska tydliggöra för dig hur äldreomsorgen tar hänsyn till och värnar om ditt privatliv, din kroppsliga integritet, din rätt till självbestämmande och delaktighet med mera.

Diro kommuns lokala värdighetsgarantier motte dikkas kai försäkringar eller je delat lav to dutta. Je värdighetsgaranti måste kamma je delat lav ta rikkra je lav bareder än dova kai pukkas dre lagen eller kai du redan fust. Om äldreomsorgen tchi rikkrar siros lav motte du klaga. Ja to diro kommun te le janepa palla save lokala värdighetsgarantier kai gäller dojj. Observera att kommunerna tchi aschar tvungna te kamma jegnoa värdighetsgarantier, avvar butt kommuner kerar pre savia garantier.

Kommunen aschar uschlo te dela anhöriga stöd

Kommunen aschar uschlo te stödja anhöriga. Hemtjänsten aschar forr dova kai vårdar jekk anhörig kere. Vårdar du jekk anhörig motte du söka bistånd forr dé soles. Du kammar horrtepa te lejeck beslut kai pennar om du lett eller nobbas bistånd. Du kammar ninna horrtepa te överklaga kommunens beslut.

Oftast aschar ninna avlösarservice kere ta forr dagverksamheter kai kammar manuscha mé demens. Vavert stöd aschar butter to anhöriga, tchakkes samtalsgrupper, utbildning ta stödkontakt mé handläggare.

Anhörig- ta patientföreningar erbjuder ofta utbildningar palla dova dukalopa dova manusch du vårdar kammar. Utbildningarna delar ninna je stunn te dikka vavera kai vårdar anhöriga.

Hjälpmedel ta bostadsanpassning

Kammar du funktionsnedsättning motte du kamma bruk forr hjälpmedel kai kerar diro jiben lokker. Hjälpmedel ta vavert stöd motte ninna ascha nödvändigt forr diro behandling eller rehabilitering. Tchakkes hjälpmedel motte du fonn jekk arbetsterapeut le je rullstol, rollator ta strumppådragare. Tchommena hjälpmedel aschar forr tchi avvar vavera motte du prejstra. Tchommena hjälpmedel motte du linndra ta vavera ler du te hyra. Dolla kai ranndrar vri hjälpmedel aschar drabbengren, arbetsterapeuter, distriktssköterskor, sjukgymnaster och logopedier.

Bostadsanpassning motte kera diro jiben kere lokker ta kera di kereste säk-rare. Vanligtvis leas trösklar nikkis forr rollatorer ta rullstolar te lokker ja masskar kommorera. Bostadsanpassning motte ninna medföra bareder kerepan, tchakkes installering av hiss eller kera je nevo penndri. Ja to diro kommunen forr butter info.

Personlig assistans

Personlig assistans motte du le om du an-dikkas hunka tella lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Butt vollter delas ersättning to personlig assistans fonn Försäkringskassan kai ranndrat dre

socialförsäkringsbalken. Om du kammat personlig assistans glan 65 berschts puropa, ler du te rikkra dova saro jiben, avvar du ler tchi butter assistenttimmar palla diro 65:to berscht. Je nashtar tchi te ansöka om personlig assistans palla 65 berschts puropa.

Färdtjänst istedes forr buss

Färdtjänst aschar je tjänst forr dova kai tchi nashtar te le buss eller vavera kollektiva färdmedel passke siro funktionsnedsättning. Dova kai kammar rullstol motte tradra dre särskilt anpassade minibussar. Transportföretag tradrar färdtjänsturer pre uppdrag fonn kommunen. Je prejstrar forr tradrepan ta kammar blott je fast antal tradrapan. Masskar Riksfärdtjänst aschar möjlighet att kera langster tradrepan dren Svedikke-temma. Butter info motte du le dre diro kommun, diro region eller diro landsting.

God man ta förvaltare

Om du hunkar dukkalo eller forr vaver anledning tchi nashtar sköta diro privatekonomi eller tillvarata dire rättigheter inom vård och omsorg, motte du le hasstepa fonn je god man. Dova gode mann (kai ninna motte ascha je manuschni) kammar ansvarar forr att dire räkningar prejstras ta motte dokka dé stöd dre biståndsbedömningar ta vavera sammanhang.

Även om je god man aschar beviljad forr dutta kammar du samme horrtepa to självbestämmande kai glan.

Hunkar du dukkalo eller fonn vaver anledning tchi nashtar te passa pre dé soles eller dire kovver motte du le hasstepa fonn je förvaltare. Je förvaltare kammar bareder befogenheter fonn je god man. Je förvaltare kerar soles pre sassare beslut predder diro egendom ta rakklar forr dutta dre sassare puttchepan dri uppdraget.

Gode män ta förvaltare motte alltid kera dova feddera forr dova jonn buttar glan. Kammar du je god man eller en förvaltare hunkar dova alltid te puttcha dé palla diro dennkrepa to viktiga puttchepan. Jalar dova tchi motte dova gode man eller förvaltare rakkla mé diro romm eller di romnija.

Kammar du puttchepan palla je god man ta förvaltare ska du rakkla mé överförmyndaren dre diro kommun. Tingsrätten aschar dova kai ler beslut om je manusch ska le je god man eller förvaltare. Överförmyndaren dikkar så gode män ta förvaltare pallan-jar siro uschlepa.

Servicetjänster kai tchi motte kamma behovsprövning

Pallan lagen om vissa kommunala befogenheter ler je kommun te bjuddra tchommena servicetjänster to manuscha kai hunkar 67 berscht eller pureder (eller je vaver puropa kai kommunen kerat pre) utan särskild behovsprövning. Personlig omvårdnad motte tchi delas pallan kavva lag.

Kommunen kerar pre save servicetjänster kai aschar te bjuddras vri ta harr butt. Kommunen kerar ninna pre savo prejstrepa te le. Kommunen kammar

tchi tvång te dokumentera soske servicetjänster aschar tchi biståndsinsatser. Je nashtar tchi te överklaga beslut palla servicetjänster.

Kai exempel pre servicetjänst aschar dova kai karras fixartjänst. Dova aschar je tjänst kai hasstrar pureder mé praktiska kovver, tchakkes te parra lysrör ta blavva pre valjakke-plakktran. Tjänsten motte ascha forr tchi eller molla je kutti lova.

Hushållsnära tjänster mé skattereduktion

Du motte soles vällkra vri te bruka hushållsnära tjänster mé skattereduktion. Du kai hunkar pureder eller hunkar je vuxen tchav to je pureder manusch nashtar te kinna hushållstjänster direkt fonn je privat företag. Företaget fuser palle skattereduktion forr dova mollepan. Tchakkes kosstapa, tovvepa fonn valijar, tovvepa ta snöskottning. Dova motte ninna ascha hasstapa te tovva sé, te isa sé eller te ransa sé.

Dolla hushållsnära tjänsterna aschar tchi tella socialtjänstens område. Skatteverket kammar butter info palla kavva.

Kaj te bollda sé to?

Kommunen prövar diro ansökan Hemtjänst, bostad i äldreboende ta vaver äldreomsorg motte du ansöka om dre diro kommun. Rakkra ninnajekk biståndshandläggare! Diro drabbengro eller distriktssköterska motte ninna hasstra dé te le kontakt mé kommunen.

Om du ska tradra nikkis pre på semester to je vaver kommun kammar diro hemkommun uschlepa forr dolla stöd- ta hjälpinsatser du kammar bruk forr. Semesterkommunen eller vistelsekommunen, kai dova karras, aschar uschli te hasstra diro hemkommun te utreda save insatser du kammar bruk forr ta palla dova utföra dollen.

Volltrar du te boddra dre je vaver kommun motte du bollda dé to dova kommun. Diro ansökan dikkas pre kai forr dolla kai redan boddrar dojj permanent. Om du passke puropa, funktionsnedsättning eller allvarlig dukalopa motte le omfattande vård- eller omsorgsinsatser, motte du ansöka om insatser dre dova kommun du volltrar te flytta to. Diro ansökan palla bistånd ska dalla dikkas pre å bedömas kai forr dolla manusch kai redan boddrar dre kommunen.

Biståndshandläggaren utreder dire behov

Biståndshandläggarna buttar tella kommunen ta kerar pre om ta kissi butt hasstrepa du motte le. Svakko kommun kammar biståndshandläggare, avvar karras imansall biståndsbedömare, hemtjänstassistent eller vaver tchommet.

Diro ansökan palla bistånd aschar tchi tvungen te ascha ranndrad. Dosta te pukka tojekk biståndshandläggaren savo hasstrepa du kammar bruk forr. Kera pre je tchiro forr te trissas. Le ninna di romnija, diro romm eller vaver narra om du så vunschrar. Te le ninna je vaver manusch aschar latcho kanna du ler tchakke butt nevo info.

Pre trissepat ska biståndshandläggaren le te jana soske du volltrar te le hasstrepa, save sysslor du motte kera ta savo hasstrepa du kammar bruk forr. Biståndshandläggaren ska dela dé info palla só kommunen motte hasstra dé ninna.

Imansall aschar butt vavera sätt te le hasstrepa. Kai hemtjänst kettanes mé dagverksamhet motte ascha jekk alternativ to loddepa dri äldreboende. Biståndshandläggaren motte kamma pattipa to, ta schunna pre, dire vunsche-pan.

Valfrihet dre hemtjänsten

Tchommerna kommuner erbjuder valfrihet dri äldreomsorgen. Dova aschar att du soles ler te vällkra vri konn aschar te kera dolla insatser du beviljats fonn lennde. Biståndshandläggaren delar dé info palla save utförare du naschtar te vällkra vri. Volltrar du tchi eller naschtar du tchi te vällkra vri soles, motte

biståndshandläggaren hasstra dé masskar te dela dé hasstrepa fonn kommunens buttepangre.

Äldreguiden

Dri äldreguiden naschtar du te jämföra äldreboenden ta hemtjänst dre saro Svedikke-temma. Da'dri aschar kommunala, privata ta ideella verksamheter. Drabbra Äldreguiden pre www.socialstyrelsen.se/aldreguiden

Rättssäker bedömning

Du har horrtepa te kamma krav pre gott bemötande ta rättssäker handläggning. Biståndshandläggaren motte ascha noggrann, saklig, rättvis ta te ascha pattialo to dutta. Dolla anteckningar kai biståndshandläggaren ranndrar dre jekk utredningen kammar du horrtepa te dikka pre ta penna diro dikkepa to, glan biståndsbeslut leas. Beslutet motte sass-tchiro ranndras tele ta dokumenteras.jekk beslut motte ascha tidsbegränsat eller ascha forr sass-tchiro glan.

Avslagsbeslut ska sass-tchiro ascha ranndrade ta tydligt motiverat. Biståndshandläggaren ska dela dé info palla harr te överklaga beslut to domstol. Drabbra butter pre rigg 40.

Kommunen beslutar om bistånd

Ja to je fonn kommunens biståndshandläggare kanna du kammar bruk forr hemtjänst eller vavert bistånd fonn kommunen.

Kanna du kerar pre diro ansökan kammar du sass-tchiro horrtepa te le je ranndrat beslut.

Avslagsbeslut ska sass-tchiro ascha ranndrade.

Hunkar du missnöjd mé beslutet motte du överklaga to domstol.

Du naschtar te ansöka palla hasstrepa butter vollter

Dennkrar du att kommunen tchi delat dé dosta hasstrepa motte du ansöka palla butter eller vaver hasstrepa. Tchi nani gräns aschar forr só butt vollter du ler söka bistånd. Grundregeln aschar attjekk beslut palla bistånd gäller tillsvidare eller to dova datum kai kommunen kerat pre. I undantagsfall motte kommunen ompröva beslutet om diro bruk forr hasstrepa avat bareder.

Frivilligverksamhet aschar komplement ta alternativ ninna

Passa kommunernas socialtjänst aschar ninna frivilliga verksamheter dre butten kommuner. Kangerijer, Röda korset, kettanepan forr anhöriga ta

pensionärer kammar sikkrepa, ledsagning, vântjänst, utflykter ta vavera sociala aktiviteter. Imansall buttar frivilligorganisationerna kettane mé socialtjänsten ta motte ava kai je komplement to socialtjänsten. Dolla motte ninna ascha jekk alternativ forr dutta kai tchi vunschrar eller tchi kammar horrtepa te le hasstrepa fonn kommuna.

Patientsäkerhet ta delaktighet

Dre primärvården kammar du horrtepa te ja to dova vårdgivare du vunschrar to. Hälso- och sjukvården kammar uschlepa te dela dé info kai aschar anpassad forr dutta, kai individ. Du ska masskar sass le info palla diro sastepa, dolla metoder kai aschar forr aktuell undersökning ta vård ta ninna palla möjliga behandlingar. Vård ta behandlingar motte ”så långt som möjligt” - ”genomförs i samråd med patienten”. Du ler te vällkra te hikkra pre eller nobba föreslagna behandlingar.

Teckenspråkstolk

Forr manuscha bjannde schakker eller kai aschar korralo ta schakker, schakker sens dolla aschar vuxen eller dolla kai kammar paasch schunnepa kammar landstinget uschlepa te erbjuda tolk pre teckenspråk. Kavva gäller forr manuscha kai boddrar eller aschar butt tchiro dre landstinget. Dova karras vardagstolkning ta motte leas vé sjukvårdsbesök.

SECOND OPINION (je dyto dikkepa)

Imansall kammar du horrtepa to je Second opinion. Dova aschar je dyto dikkepa fonn je specialist, vrian dova dikkepa diro drabbengro pukkat. Dova motte leas om:

du ster glan parea medicinska ställningstaganden
du motte mula fonn diro dukkalopa eller aschar parot dukkalo
dova medicinska behandling aschar riskfylld forr dutta
diro vällkrepa aschar avgörande forr diro glanepasko jiben
savo behandling aschar feddeder forr dutta aschar oklar.

Pass pre: Horrtepan to je Second opinion aschar tchi forr tandvården.

Diro vård ta behandling dokumenteras dri je journal

Syftet ninna patientjournal aschar glanerst te kera vården latcho ta säker. Journalen kammar masskar sass vavert uppgifter palla savo info du lett ta save beslut letts palla diro vård ta behandling. Hajjar du tchi tchommet fonn journalen, puttcha kommen te förklara. Dennkrar du att savot dri journalen aschar bangnot eller tchi tchatchot, motte du pukka dova. Dova ska ranndras dri journalen. Du motte rakkra mé dova drabbengro eller sjuksköterska kai kammar ansvar forr anteckningen.

SAMMANHÅLLEN JOURNALFÖRING

Syftet ninna sammanhållen journalføring aschar forr hälso- och sjukvården te le je fedder dikkepa predderr dire vårdbehov forr te naschta dela dé feddedera möjliga vård. Forr diro vård ska ava tchakke säker só möjligt motte filajj butter manuscha dri vården kamma bruk te drabbra fonn diro journal. Diro vård motte kamma kontakt mé vavera kotter fonn vården, ta ninna sammanhållen journalføring motte info fonn diro journal ja to vavera verksamheter. Palla soske mukkar du te pukka palla diro vårdshistoria svakko vollta du trissar je nevo vårdgivare. Uppgifter palla diro sastepa eller vavera personliga förhållanden ler tchi buchlas vri to vavera vårdgivare utan diro bojjepa. Dova aschar je grundregel. Bojjar du te dela vri info palla dutta fonn diro journal aschar dé blott dolla kai aschar ninna diro vård kai ler te dikka dova.

Je fast vårdkontakt

Du motte kannsla dé trygg ta säker. Diro hälso- och sjukvård ska ascha tchakke sammanhängande ta samordnad dé jar. Palla soske kammar du horrtepa to je ”fast vårdkontakt”, kai naschta te hasstra dé pre vavera vis. Dollo fasta vårdkontakt motte samordna vårdens insatser ta ascha rakkrepaskro forr dutta to vavera kotter fonn hälso- och sjukvården. Dollo motte ninna hasstra dé dre kontakt mé vavera myndigheter, tchakke socialtjänsten eller Försäkringskassan. Je fast vårdkontakt motte ascha kommen fonn hälso- och sjukvårdspersonalen, tchakke je drabbengro, sjuksköterska eller psykolog, eller je manusch mé administrativ funktion. Du ler je fast vårdkontakt kanna dolla kai kammar uschlepa forr diro vård andikkar att du kammar bruk forr je savi, eller kanna du vunschar je savi soles.

Dollo fasta vårdkontakt kammar ninna je central roll kanna je patients jiben aschar prettlo fonn je dukkalopa eller dabb. har ett tillstånd som på grund av sjukdom eller skada medför fara för patientens liv. Dollo fasta vårdkontakt rikkrar dre kontakter trujjall livsuppehållande behandling.

Hälso- och sjukvård kere

Du motte le hasstrepa mé tchommena sjukvårdsinsatser kere, forr kutti eller langsto tchiro. Dova karras hemsjukvård. Uschlo forr hemsjukvård aschar jekk fonn landstinget eller kommunen. Personal pre vårdcentral eller diro biståndshandläggare motte dela dé info palla diro kommun. Diro drabbengro eller distriktssköterska pre vårdcentral motte dela dé butter info palla só jar te kera ninna hemsjukvård vrian só du kammar bruk forr. Butter kommuner kammar nu uschlepa forr hemsjukvård dri ordinärt boende.

Forr hemsjukvård dri särskilt boende kammar sass-tchiro kommuna uschlepa.

Munhälsobedömning ta nödvändig tandvård

Kammar du prasstanes bruk forr butt v rd- ta omsorgsinsatser kammar nu ninna horrtepa to jekk bedömning fonn diro munhälsa. Landstinget delar jekk undersökning fonn danndengro eller tandhygienist forr tchi. Dri dova särskilda tandvårdsstöd forr purane manusch kai kammar bruk forr omfattande v rd- ta omsorgsinsatser ginnas ninna erbjudande om nödvändig tandvård dri.

Mollepan aschar kai forr besök dre hälso- och sjukvård. Högkostnadsskyddet gäller. Du kammar horrtepa to nödvändig tandvård även om du tchi lett je munhälsobedömning.

Horrtepa to läkemedelsgenomgång

Butt viktigt aschar att dire läkemedel jar latchot te le kettanes ta att du tchi avar nasvalo fonn dolla. Masskar je läkemedelsgenomgång motte je te dikka diro sastepa fedder, ta ninna save effekter dire läkemedel delar. Je motte ninna ginna vri risker fonn läkemedlen ta eventuella biverkningar. Je läkemedelsgenomgång ska keras minst jekk vollta svakko berscht om du hunkar 75 berscht eller puran'er. Kavva aschar oavsett om du boddrar dre ordinärt boende eller pre  ldreboende, ninna om du ler butter fonn pansch vavera läkemedel eller om du pattchar eller janar att du ler problem fonn dire läkemedel.

Om du lett je vårdskada

Hunkar du drabbad fonn je vårdskada ska vårdgivaren snarast dela d  info palla

- att savot jatt to att ta du lett je vårdskada
- s  vårdgivaren dennkrar te kera forr sikkle kovver vidder-tchi sker
- att du motte pukka to Inspektionen f r Vård och omsorg (IVO)
- att du motte begära prejstrepa fonn patientförsäkringen
- att patientnämnder kai kammar forr uppgift te stötta ta hasstra patienter aschar.

Vårdgivaren ska ninna dela d  info kanna dolla pukkat to IVO palla s  jatt to att du motte lett eller lett jekk allvarlig vårdskada (lex Maria). Du ska dalla le te pukka diro dikkepa palla s  skett.

IVO ska granska om hälso- och sjukvården utrett sassarott dosta butt ta om dolla kerat dosta forr sikkle mijakkepan te tchi pali ske.

Nashtar du tchi te le infon ska dova delas to je närsto.

ANMÄLAN PRE HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN

Patientsäkerhetslagen kai avade dova 1:to januari 2011 aschar forr vården te ava säkrare. Hunkar du felbehandlad motte du kera jekk anmälan. Ninna närstott manusch kammar horrtepa te klaga pre vården. Klagogmålen motte kera forr vården te ava fedder ta säkrare forr sassarene. Inspektionen för Vård och omsorg (IVO) aschar tillsynsmyndighet predder hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Volltrar du te klaga pre vården motte du le kontakt ninna Inspektionen för Vård och omsorg (IVO).

KONN KERAR SÓ DRI VÅRD OCH OMSORG?

Distriktsläkare/husläkare: Utreder, ställer diagnoser, behandlar ta rann- drar vri läkemedel. Bischtrar dé vidder to specialistläkare om bruk kamma forr je savo. Läkarna aschar oftast pannlade to je vårdcentral eller je husläkarmottagning. Sjuksköterska: Kammar uschlepa forr patientnära omvårdnads- och behandlingsarbetet.

Sjuksköterskor aschar dre landstingets primärvård ta ninna dri dova kommunala hälso- och sjukvården.

Undersköterska/vårdbiträde: Kerar praktiska omsorgssysslor ta tchom- mena sjukvårdsuppgifter. Undersköterskor ta vårdbiträden ler blott te dokka läkemedel om jekk ansvarig sjuksköterska pennat to lennde te kera dova.

Biståndshandläggare: Utreder bruk forr hasstrepa ta ler beslut om ta harr butt hemtjänst eller vaver äldreomsorg ska beviljas. Biståndshand- läggarna aschar beddosa passa kommunen.

Enhetschef/arbetsledare: Kammar uschlepa forr verksamheten ta dolle- skro personal tchakkes dre je hemtjänstdistrikt eller jekk äldreboende.

Arbetsterapeut: Provar vri ta delar råd palla hjälpmedel ta kerar pre trä- ningsprogram.

Arbetsterapeuter aschar ofta ninna vé bostadsanpassning.

Dietist: Pennar råd palla kaben to manuscha kai kammar bruk forr te parra kaben, tchakke kanna kommen kammar je dukkalopa.

Logoped: Utreder ta behandlar problem kai aschar pannle to rakkre- pat ta dikkar pre paropan ninna ka'epa ta nakkepa ta delar rekomen- dationer palla anpassningar.

Fysioterapeut: Buttar mé rehabilitering. Behandlar ta kerar pre trä- ningsprogram. Provar vri tchommena hjälpmedel.

Harr butt mollar dova?

Oftast ler du te prejstra forr sjukvård, läkemedel ta äldreomsorg. Harr butt ava-an pre kaj du boddrar dre temma. Só aschar andre mollepat skiljer sé ninna. Mollepa forr vård och omsorg keras pre dren svakko kommun ta landsting. Bestämmelser dri lag rakkar mot pre barea mollepan.

Landstingets pirro hälso- och sjukvård

Landstingens pirre hälso- och sjukvård omfattar vård ta behandling pre sjukhusmottagning ta vårdcentraler, landstingsbedriven hemsjukvård ta vård pre vavera vårdinrättningar kai rikkras eller prejstras fonn landstinget. Landstinget kammar sass-tchiro uschlepa forr läkarinsatser. Dren jekk berscht motte tchi kekk te prejstra butter fonn uppre to je gräns (högkostnadsskyddet). Le te jana beloppsgränsen fonn diro vårdcentral.

Forr dollo kai kammar horrtepa to nödvändig tandvård forr tchi jar ninna dandengro ta tandhygienist tellan högkostnadsskyddet. Munhälsobedömning aschar sass-tchiro forr tchi. Kanna kommen passchar pre dukkalokern (sluten hälso- och sjukvård) ler landstinget vri je högsta dygnsavgift. Dova mollepa rakkas tchi tella landstingets högkostnadsskydd.

Läkemedel

Ninna forr läkemedel aschar je predder gräns te prejstra tella jekk berscht. Volltrar du tchi te prejstra sass direkt motte du prejstra kuttier loviar butter vollter. Delbetalningssystemet kerar så egenavgiften motte prejstras tella jekk berscht fonn dova vagersta kinnepat ta prejstras prasstanes svakko tchonn. Puttcha pre diro apotek!

Kommunal vård och omsorg

Kommunen kammar horrtepa te le mollepa forr hemtjänst ta dagverksamhet ta ninna forr kommunal hälso- och sjukvård. Kommunen kammar sass-tchiro uschlepa forr hälso- och sjukvården dri särskilt boende. Dre butten kommuner aschar uschlepan forr hemsjukvård pre kommuna. Dri socialtjänstlagen aschar ranndrat harr kommunen motte ginna vri mollepan forr ”den enskild”. Reglerna palla mollepan aschar samma om verksamheten aschar kommunal eller tchi.

A Inkomstberäkning

Reglerna palla mollepan dri socialtjänstlagen pennar palla save inkomster je kommun ler te ginna dre kanna mollepan keras pre. Inkomst fonn pension, näringsverksamhet eller fonn kapital (loviar fonn räntor ta aktier) Avvar harr butt loviar je kammar motte tchi påverka mollepan. Bostadstillägg ginnas kai

inkomst. Förr te dennkra vri diro mollepa motte kommunen ginna vri diro avgiftsutrymme.

B Förbehållsbelopp

Förbehållsbeloppet aschar te chakkra mollepan förr normal jibben (dikk dri faktaruta rigg. 37) ta dova faktiska mollepan förr diro ker. Förbehållsbeloppet aschar att du kammar horrtepa te rikkra-an je minimibelopp fonn diro inkomst glan mollepan motte leas fon kommuna. Dolla vavera tellune minimibelopp aschar emleges om du hunkar kokkaro eller boddrar kettane mé je vaver manusch. Te dikka pre ta te pallan-ja je lagstadgat minimibelopp motte kommunen ginna vri diro förbehållsbelopp. Rakkra ninna jekk avgiftshandläggare kommuna te le te jana palla jekk belopp.

C Högkostnadsskydd

Socialtjänstlagen pennar je praluno mollepa förr svakko tchonn kai kommuna motte le. Högkostnadsskyddet pallan-ja prisbasbeloppet kai parras svakko berscht. Du motte tchi prejstra butter fonn só ginnas vri förr dutte. Butteder lovia fonn högkostnadsskyddets mollepa prejjstas tchi.

Pass pre: Nivån förr högkostnadsskyddet ta förbehållsbeloppet parras svakko berscht.

Normala levnadskostnader

Normala levnadskostnader kai minimibeloppet motte chakkra:

- kaben, svakko ka'epa
- isar ta tirakkar
- fritid
- te tovva sé
- förbrukningsvaror
- drabbrika, tav, mollepa förr TV
- möbler ta kovver förr kern
- försäkring förr kern
- ström
- tradrepan
- drabb, tandvård ta pirro hälso- och sjukvård.

Kammar du tchi dosta loviar förr te prejstra diro boendekostnaden ta normala levnadskostnader motte du ansöka om ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd. Rakkra ninna kommuna.

Só prejstrar jekk dri särskilt boende?

Bestämmelserna palla avgiftsberäkning aschar emleges om du boddra dri ordinärt boende eller dri särskilt boende. Boddrar du dri särskilt boende

prejstrar du oftast hyra. Hyreslagens regler forr hyressättning gäller ta du motte passa pre så du ler je hyresavtal.

Boddrar du te je flerbäddsrum prejstar du jekk avgift forr loddepat. Forr savot loddepa aschar je lagstadgad praluno gräns forr harr butt kommuna motte le. Forr te jana dova pralduno mollepat motte du rakkra ninna avgiftshandläggaren dri diro kommun. Kanna du boddrar dri särskilt boende prejstrar du hyra forr kern, jekk avgift forr vård och omsorg ta ninna jekk forr kaben.

Pass pre: Je romm, rommnija eller närsto motte tchi kekkar le lovengre paropan soske dollo vaver dre keresten motte flytta to äldreboende.

Butter info

Te le butter info palla harr dire mollepan ginnas vri motte du rakkra ninna avgiftshandläggaren dri diro kommun.

Hunkar du tchi ti'freds

Beslut palla socialtjänstinsatser jar te överklaga

Ler du avslag pre diro ansökan te flytt to jekk äldreboende motte du le puttchepan kerad pre dri domstolen. Dova motte du ninna te le om du lett kuttier hemtjänst än du ansökt pallan eller om du lett avslag to diro ansökan. Svakko beslut palla avslag to ansökninga palla bistånd jar te överklaga. Dova aschar forr svakko dy fonn helt avslag ta delvis avslag. Ninna beslut palla avgifter jar te överklaga.

Beslut palla sjukvård jar tchi te överklaga

Sikklo horrtepa te överklaga aschar tchi dre hälso- och sjukvård. Dojj aschar drabbengren, sjuksköterskor ta butter manuscha kai avgör om du motte le je viss behandling eller tchi. Du kan pukka diro missnöje ta kritik avvar tchi nani domstol aschar kai motte prövar om du kammar horrtepa to je viss behandling eller vaver sjukvårdsinsats.

Du motte överklaga beslut

- om du tchi beviljas hasstrepa alls
- om du beviljas kuttier hasstrepa än só du ansökt
- om du tchi beviljas dova hasstrepa du ansökt, (tchakkes att du lett hemtjänst istedes forr loddepa dri äldreboende)
- om kommunen ler nikkis eller kerar fonn glaneder beviljat bistånd kuttier
- om du tchi hunkar ti'freds ninna mollepan pre avgiften.

Tchakke kajj överklagar du

Kanna du lett jekk avslagsbeslut – kai motte ascha ranndrat – kammar du trinn kurker te överklaga. Överklagan delas to socialnämnda dre kommuna. Socialnämnda dikkar palla skäl te parra beslutet. Om beslutet tchi parras kai du volltrat, ska diro överklagan bischtras vidder to förvaltningsrätten.

Avar du tch ti'freds ninna förvaltningsrättens dom jar dé te ja vidder to kammarrätten ta, forr lejst, to Högsta förvaltningsdomstolen. Forr diro ärende te dikkas pre fonn kommen dre kalla instanser aschar prövningstillstånd nödvändigt. Je savit tillstånd delas om diro ärende aschar viktigt ta motte dela vägledning pallan harr sikkle fall motte dikkas pre dri glanepan.

Ninna kommunen kammar horrtepa te överklaga om dova andikkar att förvaltningsrättens eller kammarrättens dom aschar tchi-latcho.

Horrtepa to ersättning

Om du eller diro egendom paggras kanna hemtjänst keras vri andri diro ker eller dri dova äldreboende du boddrar pre, motte du kamma horrtepa to ersättning fonn kommuna eller dova enskilda verksamhet kai kerar vri hemtjänsten.

Avar du dukkad dri sjukvården, tchakkes kannajekk behandling keras vri, motte du karra palla ekonomisk ersättning. Avar dukkepan dren dova landstingsdrivna sjukvården ta tandvården ska du le kontakt ninna Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF). Detsamma gäller om dukkepan leas passa je privat vårdgivare kai kammar avtal ninna landstinget palla hälso- och sjukvård. Dojj motte du ofta sikkras só te kera ta konn te rakkra ninna. Volltrar du te klaga pre je danndengro kai aschar medlem dri branschorganisationen Privattandläkarna, motte du le kontakt ninna Privattandvårdsupplysningen.

Avar dukkepan dren dova kommunala eller privata sjukvården motte du rakkra ninna vårdgivarens försäkringsbolag. Patientförsäkringsföreningen hasstrar dé te lattcha dolla.

Avar du dukkad fonn je läkemedel, motte du rakkra ninna Läkemedelsförsäkringen.

Avar du kerrija rakklad to eller om hasstrepa tchi leas

Hemtjänsten motte ava harrga, eller pre butt harrga. Hjälpmedelscentralen motte bischtra je pasch sorts rullstol. Misstag aschar ofta passke kommon hajjat bangnot, ta butt problem keras pre masskar rakkrepa mé personal. Om felen keras pali, om du avar kerrija rakklad to eller tchi avar-an ninna personalen motte du rakkra ninna arbetsledaren. Volltrar du te ja vidder mé klagomålet motte du rakkra ninna dollo kai aschar ansvarig predder verksamheten, till exempel en chef. Lokala rutiner palla konn ler-an klagomål motte kammars. Du kammar sass-tchiro horrtepa te le kontakt ninna dolla lokala politiker kai kammar uschlepa forr vård och omsorg.

Palla diro horrtepa te överklaga ta palla äldreomsorgens uschlepa te rapportera

- Avslagsbeslut palla hemtjänst, äldreboende ta vavert bistånd jar te överklaga.
- Beslut palla avgifter forr vård och omsorg jar te överklaga.
- Hälso- och sjukvård jar tchi te överklaga.
- Patientnämnder motte sikkra drom ta dokka stöd to puttchepan palla vård.
- Kettanepan forr pensionärer ta anhöriga motte sikkra drom ta dokka stöd ta allmän info.
- Svakko personal dri äldreomsorgen kammar uschlepa te rapportera missförhållanden ta risker forr savea pre enskilda to dollo kai aschar uschlo forr verksamheten (Lex Sarah).

Dri kommuner kai kammar valfrihetssystem dri äldreomsorgen motte du parra utförare om du tchi hunkar ti'freds. Biståndshandläggaren motte dela dé info harr dova kerar.

Hunkar du tchi ti'freds ninna dova vårdcentral du vällkrat vri kammar du enligt lag horrtepa te parra vårdcentral.

Anmälan to Justitieombudsmannen

Du motte klaga tos Justitieombudsmannen (JO) om du andikkar dé felaktigt behandlad fonn je myndighet eller fonn je tjänsteman dri handläggning fonn jekk ärende. JO:s buttepa aschar te kamma dikkepa tchakkes myndigheter ta tjänstemän passa statliga ta kommunala myndigheter pallan-jar lagar.

Anmälan to Diskrimineringsombudsmannen

Du motte kera jekk anmälan to Diskrimineringsombudsmannen (DO) om du andikkar dé avat diskriminerad soske diro kön, etnisk tillhörighet, pattchepa, funktionsnedsättning, sexuell läggning, puropa ta vidder nock.

Kaj motte du le råd ta stöd

Dri svakko kommun ta landsting aschar patientnämnder. Dolla aschar vave-res organiserade. Info palla tchakkes patientnämnderna aschar organiserade motte leas fonn svakko kommun ta landsting. Patientnämnderna aschar te stödja ta hasstra enskilda patienter ta pukka råd palla harr te ja vidder ninna klagomål. Dolla aschar ninna forr te butta forr kvalitetsutveckling ta ucho patientsäkerhet dre hälso- och sjukvården.

Vissa kommuner kammar ninna äldreombudsmän ta anhörigkonsulenter kai kammar sikkle arbetsuppgifter. Aktuella telefonnummer kammar kom-
muna.

Ninna organisationer ta kettanepan forr handikade ta pensionärer ta anhö-
riga motte pukka råd ta dokka stöd. Dri kalla aschar ofta manusch kai kam-
mar baro janepa palla purane manuschengre horrtepa dri vård och omsorg.

Lavengro

Bistånd Hemtjänst, särskilt boende ta vaver kommunal hasstreda to glanerst purane manuscha. Horrtepan to bistånd regleras dri socialtjänstlagen. Bistånd beviljas pallas jekk individuell prövning (behovsbedömning) fonn kommunen.

Dagverksamhet aschar je nav kai aschar kettanes forr sassare verksamheter kai jalar tellan diveseskro tchiro, imansall ninna tellan kurkon. Buttepan varierar fonn rehabilitering to samvaro ta kettanepa. Kommena aschar ninna särskilda diagnosgrupper, tchakkes manuscha kai kammar demens.

Förbehållsbelopp aschar dova belopp kai jekk enskild kammar horrtepa te rikkra-an kai jegno lovia glan jekk avgift motte leas. Förbehållsbelopp kammar je lagstadgat minimibelopp, filajj kammar dova ninna jekk individuellt vri-ginnat minimibelopp ta je faktisk aktuell bostadskostnad.

Hemsjukvård Hälso- och sjukvård kai rikkras kere. Organiserar fonn landsting ta kommun ninna. Pre tchommerna stedosa kammars avancerad hemsjukvård kai rikkras kemas vri fonn sjukhuskliniker.

Hemtjänst Kommunalt stöd kai aschar te kera lokker forr purane manuscha andri lengro ker, tchakkes personlig omvårdnad, kosstreda, te dela kabem, social samvaro ta dela medicin

Högkostnadsskydd aschar dova lagstadgade praluno månadsavgift kai je kommun ler te le forr siro vård och omsorg. Praluno avgift forr hemtjänst, ordinärt ta särskilt boende, dagverksamhet ta kommunal hälso- och sjukvård ginnas vri tchakkes: $0,48 \times \text{prisbasbeloppet}/12$. Praluno avgift forr vård och omsorg ta ninna loddepa dri flerbäddsrum ginnas vri tchakkes: $0,50 \times \text{prisbasbeloppet}/12$.

Patientjournal Anteckningar palla patientens sastreda, läkemedel kai aschar vri-ranndrade etc. Drabbengren ta vaver legitimerad sjukvårdspersonal kammar uschlepa te rannra dri journal. Journalen rakkas tella sekretess.

Primärvård aschar vårdcentraler ta dri tchommerna kommuner hemsjukvård ninna. Primärvården motte dikka to só medborgarna kammar bruk forr dre hälso- och sjukvård.

Sekretess ta tystnadsplikt Aschar att uppgifter ta handlingar tchi motte delas vri to fremstot manusch utan bojjepa fonn je soles. Sekretess ta tystnadsplikt aschar gällande dre hälso- och sjukvård ta äldreomsorg (socialtjänst) ninna. Konn kerar vri verksamheten spela tchi roll.

Seniorboende Loddepan forr purane manuscha. Tchi andikkade kai særskilt boende soske dolla tchi prøvas kai bistånd tella socialtjänstlagen (dikk særskilt boende).

Slutenvård Hälso- och sjukvård kanna jekk hunkar pre dukkalo-kern.

Særskilt boende Socialtjänstlagens nav forr loddepan ta kerar kai aschar to forr purane manuscha kai beviljas bistånd tella socialtjänstlagen. Dolla karras ninna: gruppboend, servicehus, sjukhem, ålderdomshem eller vård- ta omsorgsboende.

Växelvård Aschar kanna purane boddrar kutti tchiro kere ta vaver tchiro pre korttidsboende. Syftet motte ascha rehabilitering ta/eller avlösning to närstot manusch.

Öppenvård Hälso- och sjukvård kai motte keras fonn husläkare eller distriktssköterska vé vårdcentral, fonn sjuksköterska pre äldreboende eller pre mottagningar passa dukkalo-kern soske je tchi hunkar nödvändig te passcha pre dukkalo-kern.

Tchommerna viktiga lagar

Socialtjänstlagen (SoL) Reglerar kommunernas äldreomsorg ta vaver socialtjänst. Reglerar je manuscheskro horrtepa to bistånd.

Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) Reglerar hälso- och sjukvården ta pukkar savo uschlepa kommunera kammar forr ansvar för hälso- och sjukvården.

Lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (SoL- PuL) Kerar pre tchakkes personuppgifter motte garas ta rakkas dre socialtjänsten.

Lag om bostadsanpassningsbidrag Reglerar save åtgärder kai bostadsanpassningsbidrag motte brukas forr ta harr ansökningar palla kavva handläggs.

Lag om färdtjänst Kommunen eller landstinget/regionen kammar uschlepa forr tradrepan forr manuscha kai kammar funktionsnedsättning ta tchi nashtar te tradra ninna allmänna kommunikationer.

Lag om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete Reglerar tchakkes ta konn motte le kuttier harrika - skattereduktion.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk reglerar tchakkes minoriteter, lenngre rakkrepan, förvaltningsområden ta horrtepan to äldreomsorg pre rakkrepana lallaro-rakkrepa, meänkieli ta samiska.

Lag om riksfärdtjänst Reglerar mollepan forr tradrepan forr manuscha kai kammar funktionshinder kannu dolla motte tradra pre je särskilt eller kuscht vis vrian siro jegno kommun eller län.

Lag om vissa kommunala befogenheter Reglerar tchakkes je kommun motte dela servicetjänster puraner fonn 67 berscht utan individuell behovsprövning.

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) Reglerar särskilt stöd ta service to tchommerna manuscha kai kammar baro ta paro funktionsnedsättningar kai tchi avar fedder. Glaners dolla kai lett funktionsnedsättningen glan lenngro 65:to berscht.

Lag om valfrihetssystem (LOV) Kerar tchakke kommuner ta landsting motte mukka dutta te vällkra vri masskar vavera utförare dri äldreomsorg eller primärvård.

Förvaltningslagen Reglerar savo dolla temmeskre myndigheter motte handlägga ärenden palla enskilda personer.

Kommunallagen Reglerar só kommuner ta landsting ler te kera ta só dolla tchi ler te kera.

Patientlagen Lagen aschar te kera patientens lav sorraleder dre hälso- och sjukvård.

Patientdatalagen Reglerar tchakkes je motte kera ninna personuppgifter ta journalhandlingar dre hälso- och sjukvården.

Patientdatalagen reglerar save horrtepan ta uschlepan patienter ta sjukvård kammar trujjall patientjournaler. Privat ta offentlig sjukvård chakkras ninna fonn dova.

Patientsäkerhetslagen Lagen aschar te kera patientsäkerhet dre hälso- och sjukvården sorraleder ta kammar ninna regler palla tystnadsplikt dri privat hälso- och sjukvården.

Personuppgiftslagen (PUL) Reglerar tchakkes myndigheter ta företag ler te kera ninna personuppgifter. Syftet aschar te rakka personlig integritet forr manuscha kannan personuppgifters schalas kovvlott.

Sassare lagtexter motte leas fonn Kluwers kundtjänst predder tav 08 598 191 Lagtexterna jar ninna te annras tele forr tchi fonn internet. Ja to www.regeringen.se eller to www.notisum.se.

Telefonnummer & länkar

FASS Allmänhet (information om läkemedel) www.fass.se

Läkemedelsupplysningen, telefon 0771-46 70 10

Sjukvårdsrådgivningen, telefon 1177, www.1177.se "

Myndigheten för delaktighet www.mfd.se, tel 08 600 84 00

Socialstyrelsen, telefon 075-247 30 00, www.socialstyrelsen.se

Äldreguiden, www.socialstyrelsen.se/aldreguiden

Inspektionen för vård och omsorg (IVO), telefon 010-788 50 00,
www.ivo.se

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget (följer upp minoritetspolitiken
i Sverige), telefon 08-785 40 00, www.lansstyrelsen.se/stockholm/